

Створення нових робочих місць ТНК в країнах ЄС, % від загальної кількості робочих місць, створених ТНК у 2007-2010 рр. [6]

Країни призначення інвестицій	Створено робочих місць				Реалізовано проектів			
	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.
Румунія	5,8	8	8,7	5,3	3,7	3	3,6	4,2
Словаччина	3,9	7,1	11,7	8,7	1,5	1,5	2,9	3,4
Угорщина	9,8	9,3	9,3	6,4	6,2	5,4	5,2	4,5
Польща	9,7	9,8	9,9	25,5	3,8	3,9	5,7	8,5
Чехія	23,2	11,8	10	10,4	6,2	5,2	4,4	4,5
Всього по країнах центрально-східної ЄС	59,5	49	54,7	61,4	26	22,5	27,1	30,9
Всього по західних країнах ЄС	40,5	51	45,3	38,6	74	77,5	72,9	69,1

Як видно з таблиці 3, більшість робочих місць створюються ТНК в країнах Східної Європи, хоча на країни західної Європи припадає переважна частка інвестиційних проектів, що реалізуються. Тобто, ТНК переміщують працевитратні виробництва в країни з меншою вартістю робочої сили, таким чином покращуючи в них ситуацію на ринку праці.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволило виявити такі провідні тенденції розвитку європейського ринку праці в умовах транснаціоналізації економічної діяльності:

- встановлено зростання рівня зайнятості населення переважно в країнах ЄС, що є материнськими для найбільших ТНК світу з одночасним зниженням вказаного показника в інших країнах-членах європейського співтовариства;
- відбувається трансформація структури зайнятого населення у розрізі сфер економічної діяльності, зокрема динамічно скорочується частка зайнятого населення у промисловості та сільському господарстві;
- спостерігається підвищення рівня безробіття у Європейському союзі, зокрема у південних країнах ЄС;
- досить важливу роль у розширенні сфери зайнятості в ЄС відіграють транснаціональні компанії, що створюють нові робочі місця шляхом реалізації інвестиційних проектів в Європі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. World Investment Report 2012 / United Nations Conference of Trade and Development. – Switzerland: United Nations Publication, 2012. – 203 р.
2. Крупнейшие ТНК в мире [Електронний ресурс] / А. Пучков // Slideshare. Режим доступа: <http://www.slideshare.net/AlexeyPuchkov/ss-11875759>
3. UNCTAD, The world's top 100 non-financial TNCs, ranked by foreign assets, 2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://archive.unctad.org/Templates/Page.asp?intItemID=5823&lang=1>
4. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
5. Динаміка та географія безробіття в Україні та ЄС у 2012-2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://infolight.org.ua/content/dinamika-ta-geografiya-bezrobittya-v-ukrayini-ta-ies-u-2012-2013-rr>
6. Report on international investment in Europe 2010 Issue – Overview. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.afii.fr>.

УДК 339.9:61.67

РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ СИРОВИНИ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Чепеленко А.М., к.е.н., доцент Українська інженерно-педагогічна академія (м. Артемівськ)

Чепеленко А.М. Розвиток світового ринку сировини легкої промисловості.

Статтю присвячено питанням забезпечення сировинною базою легкої промисловості на сучасному етапі розвитку. Бурхливий розвиток легкої промисловості відбувся в країнах, що розвиваються при значній державній підтримці вплинуло на перерозподіл продуктивних сил. Центр масового виробництва змістився з країн Західної Європи та США в країни з меншою вартістю робочої сили: Південно-Східну і Середню Азію, Південну Америку. Виробництво високорозвинених країн сконцентрувалося на випуску продуктів з високою доданою вартістю, заснованих на високих технологіях (фарбування і заключної обробки), інноваціях і якісному дизайні, на випуску гостромодної продукції високого класу і технічно складного і спеціального текстилю (включаючи останні розробки в цій області - «розумний» текстиль).

Ключові слова: легка промисловість, сировинна база, світовий ринок, хімічні та натуральні волокна

Чепеленко А.М. Развитие мирового рынка сырья легкой промышленности.

Статья посвящена вопросам обеспечения сырьевой базой легкой промышленности на современном этапе развития. Бурное развитие легкой промышленности произошло в развивающихся странах, при значительной государственной поддержке повлияло на перераспределение производительных сил. Центр массового производства сместился из стран Западной Европы и США в страны с меньшей стоимостью рабочей силы: Юго-Восточную и Среднюю Азию, Южную Америку. Производство высокоразвитых стран сконцентрировалось на выпуске продуктов с высокой добавленной стоимостью, основанных на высоких технологиях (покраска и заключительной обработке), инновациях и качественном дизайне, на выпуске остромодной продукции высокого класса и технически сложного и специального текстиля (включая последние разработки в этой области - «умного» текстиля).

Ключевые слова: легкая промышленность, сырьевая база, мировой рынок, химические и натуральные волокна

Чепеленко А. The development of world market of raw materials for the light industry.

The article is dedicated to ensuring the resource base of light industry at the present stage of development. The rapid development of light industry took place in developing countries with significant public support influenced the redistribution of productive forces. Center of mass production has shifted from Western Europe and the US to countries with lower labor costs, Southeast and Central Asia and South America. Production of highly concentrated in the production of products with high value added, based on high technology (painting and final processing), innovation and high-quality design, the production of high-end up-to-the-minute products and technically complex and special textiles (including the latest developments in this area - "smart" textiles).

Keywords: light industry, raw materials, global market, chemical and natural fibers

Легка промисловість входить до складу провідних галузей світового промислового комплексу. На її частку припадає 5,7% світового валового продукту, понад 14 % зайнятих у промисловому комплексі. Галузь характеризується постійним економічним зростанням, пов'язаним із збільшенням населення Землі, підвищенням його добробуту і купівельної спроможності.

До складу легкої промисловості входить значна кількість підгалузей, що виготовляють одяг, взуття, товари текстильної промисловості, вироби зі шкіри та хутра та ін. Переважно продукція легкої (як і харчової) промисловості покликана задовольняти попит населення країни у товарах народного споживання і має незначне експортне значення. Однак світові корпорації та брендові підприємства з пошиття одягу і взуття, торгові марки котрих особливо відомі, поширюють виробництво і продаж готової продукції по всьому світі. Провідне місце у світовому виробництві товарів легкої промисловості посідає текстиль.

Основні зміни в сировинній базі текстильної промисловості тісно пов'язані з досягненнями НТР і полягають у поступовому, але неухильному скороченні частки натуральних волокон і збільшенні частки хімічних волокон, особливо синтетичних. Це дало змогу значно розширити і зміцнити сировинну базу галузі.

Проблему розвитку галузевих ринків взагалі та легкої промисловості зокрема висвітлено в працях О. Булатової, М. Войнаренка, А. Гречана, М. Денисенка, І. Ігнатської, О. Полякова, О. Чубукової та ін.

Одночасно недостатній ступінь розробки теоретико-методологічних підходів щодо трансформації легкої промисловості в умовах глобальних зрушень свідчить про об'єктивну необхідність подальшого дослідження зазначеної наукової проблеми, що визначає актуальність теми дисертаційної роботи.

Метою роботи є дослідження трансформації світового ринку сировини легкої промисловості на етапі глобалізації світогосподарського розвитку.

Сегмент хімічних волокон їх обсяг в 2012 р. в порівнянні з попереднім роком зріс на 6% до 56 млн т, в т. ч. власне синтетичні волокна на 5,6% до 50,8 млн т (рис. 1). Продовжують посилюватись лідируючі позиції поліефірних (ПЕФ) волокон на світовому ринку, виробництво яких в 2012 р. досягло 41,4 млн т і виросло на 6,1%, у т. ч. по текстильних нитках на 9% і з технічних - на 2%. Обидва види (найлон 6 і найлон 66) поліамідних (ПА) і поліпропіленових (ПП) волокон трохи поліпшили свої показники в порівнянні з 2011 р. Виробництво поліакрилонітрильних (ПАН) волокон за той же період дещо впало. Особливо слід звернути увагу на стан справ з целюлозними волокнами, виробництво яких в країнах СНД, в даний час практично припинено, хоча ситуація на світовому ринку діаметрально протилежна.

Так у світовому сегменті целюлозних волокон спостерігається стійка безперервна тенденція зростання їх виробництва, яка збільшилася тільки в 2012 р. відносно попереднього року на 10,2% до 5,2 млн т, в т.ч. віскозного штапельного волокна на 13%, а з 2001 середні річні темпи зростання виявилися найвищими в галузі - близько 10%.

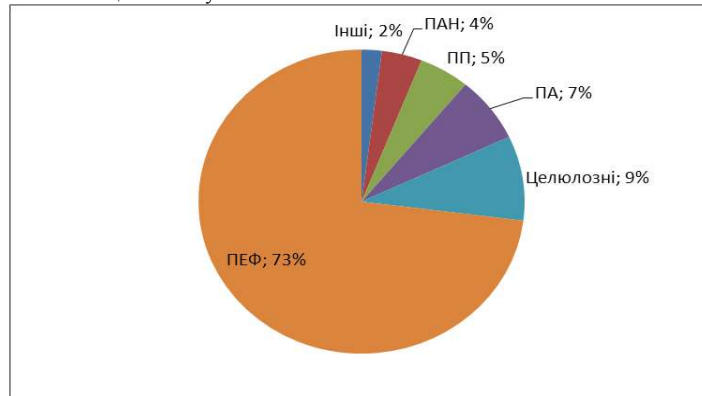

Рис. 1 Світове виробництво хімічних волокон за видами у 2012 р.

В цілому, згідно рис. 1, у структурі світового виробництва хімічних волокон помітно переважають ПЕФ (73%), далі йдуть згадувані трохи вище целюлозні (9%), ПА (7%), ПП (5%), ПАН (4%) і решта (спандекс, арамідніс, вуглецеві та ін) - 2%. У регіональному плані переважає Китай (рис. 2): 65% виробництва хімічних волокон в світі зосереджено в цій країні, по 5% припадає на Індію і США, 4% на Тайвань, 3% - на Південну Корею і 18% - інші країни.

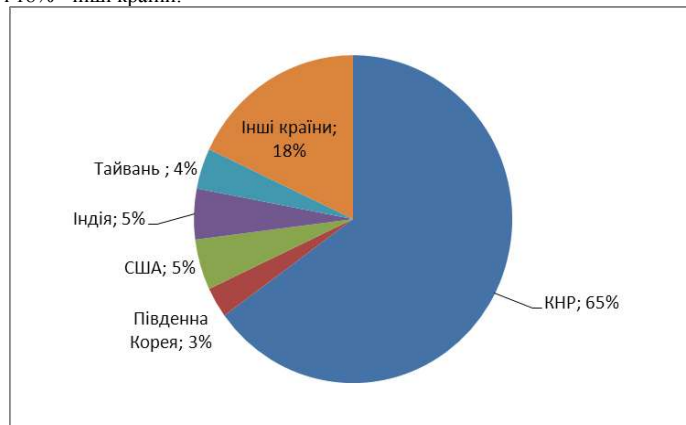

Рис. 2 Світове виробництво хімічних волокон за країнами у 2012 р., %

Наростаюче з кінця ХХ ст. всередині загального обсягу хімічних волокон випередження випуску комплексних ниток проти штапельного волокна і джгута продовжувалося і в 2012 р., при цьому співвідношення їх збільшилося: 34 і 22 млн т відповідно. Про причини даної тенденції зводиться до об'єктивної затребуваності текстильною промисловістю заміни пряжі, одержуваної з штапельного волокна за багатостадійною і низькопродуктивною технологією класичного прядіння (апаратна, камвольна та ін. системи), на комплексну пряжу - подібну нитка (найчастіше текстуровану або об'ємну іншими способами), що не вимагає згаданих вище операцій при виготовленні тканин або полотен.

Звичайно, для сумішей хімічних волокон з бавовною і шерстю традиційні методи переробки штапельного волокна або джгута, як правило, зберігаються, а альтернативні варіанти з хімічними нитками доцільно, на наш погляд, застосовувати для матеріалів, що не містять

натуральні волокна. Кілька слів про останні, серед яких найбільш значуще - бавовна. Протягом сезону 2012 р. споживання його у світі просунулося вгору приблизно на 2,2% до 23,3 млн т. Лише в період культивування посівів світове виробництво бавовни скорочується в обсязі 5%. Основний збір бавовни (бл. 80%) зосереджений в 7 країнах, де лідер той же - Китай: у 2012 р. свій рівень споживання збільшили на 4% до 8,3 млн т. Водночас світовий обсяг вовни склав 1,1 млн т і порівняно з 2011 р. скоротився на 2%.

В цілому, на світовий ринок в 2012 р. надійшли штапельні волокна всіх видів, включаючи рослинного і тваринного походження, целюлозні і синтетичні, в обсязі 52,1 млн т, тобто на 2,6% більше, ніж в 2011 р. обидва натуральних (бавовна і шерсть) і синтетичні штапельні волокна дали приріст майже 2%, в цей же час як целюлозні, переважно віскозні, показали найбільш сприятливу тенденцію і їх частка у світовому обсязі штапельних волокон безперервно зростає, поступово і обґрунтовано займаючи місце натуральних.

Виробництво штапельного волокна і джгута целюлозного походження досягло в 2012 р. рекордного рівня - зросла за один рік на 10,8% до 4,8 млн т, тобто в 2 рази більше ніж 10 років тому. При цьому підйом випуску віскозного волокна дорівнює 13,0% до 3,8 млн т, а ацетатного сигаретного джгута на 3,9% до 650 тис. т. В азіатському регіоні приріст випуску целюлозних волокон склав 13% до 3,7 млн т, в Європі - 3,9% до 650 тис. т, на американському континенті, в першу чергу, в Бразилії, Мексиці і США - 2,7% до 370 тис. т.

Ринок синтетичних штапельних волокон, головним чином ПЕФ, ПП, ПАН, ПА та ін., також досяг в 2012 р. нового рекорду - 17,5 млн т, хоча приріст їх у 1,9% виявився нижче попереднього довготривалого показника у 3,4%. Всі регіони взяли в цьому участь: в Америці збільшення випуску синтетичних штапельних волокон на 5,2%, в Європі на 1,9% і в Азії на 1,6%. Незважаючи на останню цифру азіатський регіон залишається домінуючим на світовому ринку цієї продукції - близько 80%. Найбільший обсяг в даному сегменті займають ПЕФ штапельне волокно і джгут, ПП і ПАН піднімаються не настільки помітно, а ПА поступово скорочуються. Генеральна тенденція в світі - збільшення частки хімічних волокон і зниження частки натуральних - забезпечить прогрес текстильної індустрії в майбутньому.

Сегмент комплексних ниток розширився на 7,6% до 33,7 млн т, в т.ч. ПЕФ ниток на 9,1% до 27,3 млн т, безперервно продовжуючи динаміку підйому, рівну в середньому 8,6% щорічного приросту за останні сім років. 70% світового виробництва ПЕФ комплексних ниток зосереджено в Китаї, де очевидне потужне зростання цієї продукції, в той час як в інших країнах спостерігається його стагнація. Частка інших країн, що йдуть за Китаєм, Індією та США з випуску ПЕФ ниток не перевищує 5% в кожній.

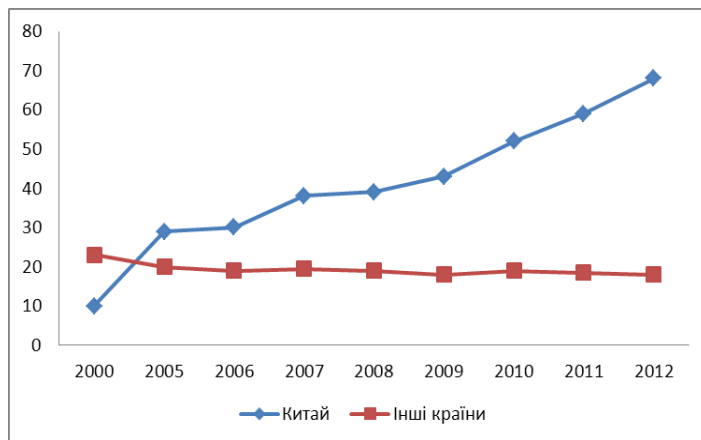

Рис. 3 Виробництво поліефірних комплексних ниток в світі в 2000-2012 рр.

Як вже ми відзначали, випуск ПЕФ ниток, включаючи текстильні, технічні та килимові, виріс в 2012 р. на 9,1% до 27,3 млн т, з них 95% припадає на азіатський ринок. При невеликому підйомі виробництва ПЕФ ниток на американському континенті відзначено його падіння в Західній Європі і Туреччині. Світове виробництво текстильних ниток, головним чином текстурованих і гладких, збільшилася в 2012 р. на 9,4% до 25,3 млн т, з якого більше 97% зосереджено в Азії і запланований його подальше зростання в майбутньому, в той час як у Європі намітилося стабільне падіння, а в Америці незначне зростання.

Лідером у виробництві ПЕФ килимових ниток (джгут ВCF), світовий рівень якого за попередній рік виріс на 24,2%, залишаються США, хоча поступово нарощують великі потужності в Китаї та Туреччині. Випуск ПЕФ технічних ниток, в т.ч. і для шинного корду, збільшився в 2012 р. на 1,9% до 1,7 млн т, з них на частку Азії припадає 83%. Сьогодні в Китаї зосереджено майже 60% світового випуску ПЕФ високоміцних ниток технічного призначення, за ним слід іде Південна Корея - 10%, що трохи зменшила темпи порівняно з 2011 р., на третьому місці, йдуть США, де спостерігалось зниження на 2,2% до 111,5 тис. т. Більше того, аналогічний спад відбувся в цілому в Європі - на 13,1% до 135 тис. т.

Виробництво ПА комплексних ниток в світі залишається практично незмінним - 3,7 млн т в 2012 р. при зростанні обсягів всього на 0,5%, в основному за рахунок азіатського регіону. При цьому випуск ПА текстильних ниток піднявся на 4,2% приблизно до 2,1 млн т, досягнувши нового піку в цьому столітті. Ринок Азії збільшив свою частку на світовому ринку до 87%, європейський зберіг на колишньому рівні - 6%, американський скоротив до 4%. Виробництво ПА технічної (кордної) нитки другий рік відчуває значні втрати в Європі і незначний приріст в Азії та Америці, що у світовому масштабі призвело до скорочення обсягів у 2012 р. на 1,6% до 960 тис. т. Зазначена в 2011 р. негативна тенденція випуску колись популярного ПА килимового джгутика отримала своє підтвердження і в 2012 р.: світове виробництво впало на 6,6% до 700 тис. т.

Здавалося б, маючи спад власного виробництва практично по всіх видах хімічних волокон, зазначений вище в ряді позицій по Європі, він повинен бути заповнений імпортом. Однак, судячи з табл. 2.1, імпорт хімічних волокон в 2012 р. в країни Європейського Союзу також різко скоротився в порівнянні з попереднім роком, причому досить значно, наприклад, по ПА текстильній, технічній килимовій, ПЕФ напередорієнтованій і технічній, ацетатній ниткам та ін.

Ситуація в США, що склалася в 2012 р. з виробництвом синтетичних волокон і ниток помітно краще, ніж у Європі. По-перше, як видно з табл. 2.5, спостерігається приріст обсягів по ряду продуктів, зокрема, по ПЕФ штапельне волокно, текстильній нитці і, особливо, килимовому джгуту ВCF; по ПА текстильним ниткам; по ПП комплексним ниткам і штапельному волокну. По-друге, завдання потужностей знаходиться на досить високому рівні. Целюлозні штапельні волокна в цю таблицю не включені не випадково: в США в даний час вони практично не виробляються, але імпортується на рівні споживання - приблизно 73 тис. т, в т.ч. 24 тис. т з Китаю, тобто імпорт цього волокна в США перевищує практично в 3 рази його імпорт в європейські країни.

Оскільки вихідною сировиною для більшості нетканних матеріалів (НМ), незалежно від способу їх отримання, є хімічні волокна, розглянемо стан даного питання. Світове виробництво НМ і волокон-наповнювачів (завичай не піддаються класичним текстильним операціям) в 2012 р. виросло на 7,2% до 9,9 млн. т. Після уповільнення зростання в 2008 р. в наступні роки почався інтенсивний підйом. В силу очевидних техніко-економічних переваг переважаючий розвиток отримав спанбонд - НМ, що формується безпосередньо з розплаву полімеру, найчастіше ПП або ПЕТ. Тільки в період 2011-2013 рр. різними компаніями інвестовано створення 40 комплектних ліній для виробництва НМ типу спанбонд, третина яких призначена для Китаю.

Сучасний рівень технології та обладнання для виробництва спанбонду відрізняється можливістю переробки широкого асортименту термопластів (ПП, ПЕТ, ПЕ, ПА, полілактид, поліфенілсульфід, біокомпонентні системи тощо), високою продуктивністю (300 кг/год м для ПЕТ і 240 кг/год м для ПП), низьким споживанням енергоресурсів, малою кількістю відходів, рівномірними показниками матеріалу за титром і властивостями.

Відзначимо також, що випуск НМ, одержуваних за кардінговим способом з штапельних волокон, в 2012 р. збільшився на 6% до 3,3 млн т, за аеродинамічним способом (айрлайд) - на 10% до 0,7 млн т, за мокрим способом (переважно використовуваному у виробництві паперу) - на 8% до 0,3 млн т. Загалом, НМ на противагу традиційним (тканині, трикотажу), особливо в технічному секторі, стають все очевиднішими матеріалом майбутнього.

Найбільшим світовим експортером поліефірної продукції є Китай. У 2012 р. його частка склала більше чверті від загального обсягу світового експорту розглянутої продукції. Також до п'ятірки найбільш великих країн-постачальників в 2012 р. увійшли Південна Корея, Тайвань, Таїланд, Індія.

На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що світовий ринок продукції легкої промисловості з моменту його формування розвивається динамічно. За останні п'ятнадцять років товарообіг збільшився більш ніж в 2 рази. Споживання тканин, одягу і взуття зросло в країнах ЄС на 90,5%, в США - на 99,3%, в Японії - більше ніж у 2 рази.

Бурхливий розвиток легкої промисловості відбувся в країнах, що розвиваються при значній державній підтримці вплинуло на перерозподіл продуктивних сил. Центр масового виробництва змістився з країн Західної Європи та США в країни з меншою вартістю робочої сили: Південно-Східну і Середню Азію, Південну Америку. Виробництво високорозвинених країн сконцентрувалося на випуску продуктів з високою доданою вартістю, заснованих на високих технологіях (фарбування і заключної обробки), інноваціях і якісному дизайні, на випуску гостромодної продукції високого класу і технічно складного і спеціального текстилю (включаючи останні розробки в цій області - «розумний» текстиль).

Значний вплив на розвиток легкої промисловості мала НТР, насамперед у результаті автоматизації та електронізації виробництва, зміни його структури, характеру розміщення тощо. Значний вплив на розвиток і розміщення галузі в світі за останні десятиліття мали два фактори:

- 1) кардинальні зрушення в її сировинній базі і відповідно в галузевій структурі;
- 2) зміна ролі окремих факторів орієнтації її розміщення, що привела до істотних зрушень у її територіальній структурі.